

PLANSZA NR – CZY GDAŃSK PAMIĘTA O PRZYBYSZEWSKIEJ?

Stosunek Stanisławy Przybyszewskiej do Gdańska:

- Stanisława Przybyszewska nie lubiła Gdańska.
- W listach pisała z goryczą, że „**300 lat temu miasto było wspaniałe**”, a w jej czasach już nie.

Co po niej zostało?

- Dziś trudno znaleźć w Gdańsku ślady Przybyszewskiej.
- Nie zachowały się:
  - **grób pisarki**,
  - **barak**, w którym mieszkała.
- Wszystkie jej pamiątki, listy, maszynopisy, grafiki i rzeczy osobiste zabrała do Warszawy **ciotka Helena Barlińska**.
- Większość z tych materiałów znajduje się dziś w zbiorach **Archiwum PAN** (Polskiej Akademii Nauk), w oddziale w **Poznaniu**.

Maszynopis:

- Tekst napisany na **maszynie do pisania** (urządzeniu używanym przed komputerami).

Archiwum:

- Instytucja, w której przechowuje się ważne dokumenty i pamiątki historyczne.

PAN – Polska Akademia Nauk:

- Ważna polska instytucja zajmująca się nauką i badaniami.
- Prowadzi też archiwa i biblioteki.

Grafika 8.1 [Tablica pamiątkowa]

Podpis do grafiki 8/1: Tablica pamiątkowa z brązu, odstonięta przy ul. Augustyńskiego 22.05.1977 r. Archiwum PAN w Warszawie, oddział w Poznaniu, sygnatura P. III – 52 A

Grafika 8.2 [Uroczystość odstonięcia tablicy pamiątkowej]

Podpis do grafiki 8.2: Uroczystość odstonięcia tablicy pamiątkowej przy ul. Augustyńskiego 22.05.1977 r. Archiwum PAN w Warszawie, oddział w Poznaniu, sygnatura P. III – 52 A

Jak pamiętają Stanisławę Przybyszewską w Gdańsku:

- W **1977 roku** przy dawnym **Gimnazjum Polskim** odsłonięto **tablicę pamiątkową** poświęconą pisarce.
- W latach **1984–2013** jej imię nosił **dom kultury** na osiedlu Morena (dziś to **Centrum Kultury im. Jana Pawła II**).
- W **2015 roku**, z inicjatywy **Anny Sadowskiej**, jej imię otrzymał **tramwaj typu Konstal 114Na** o numerze bocznym **1501**. (Tramwaj jest obecnie w remoncie).
- W **2016 roku** na **Placu Wałowym**, gdzie mieszkała pisarka i obok dawnego lombardu, powstała **instalacja artystyczna** autorstwa **Anki Leśniak**.
- Na fasadzie jednej z kamienic umieszczono napis:
  - „**Zastrzegam sobie wyłączne posiadanie swego życia**” – to cytat z listu Przybyszewskiej do ciotki.
- Napis został wykonany specjalną **czcionką o nazwie Robespierre**.

Wyjaśnienia

Tablica pamiątkowa:

- Płaskorzeźba lub kamienna tablica umieszczona na budynku, przypominająca o ważnej osobie lub wydarzeniu.

Dom kultury:

- Miejsce, gdzie odbywają się zajęcia artystyczne, koncerty, spektakle i inne wydarzenia kulturalne.

Tramwaj Konstal 114Na:

- Typ polskiego tramwaju produkowanego w latach 90. XX wieku.
- Tramwaje mają swoje **numery boczne** – to oznaczenia konkretnego pojazdu.

Instalacja artystyczna:

- Dzieło sztuki umieszczone w przestrzeni publicznej, często w formie napisu, rzeźby lub obiektu.

Czcionka Robespierre:

- Rodzaj kroju pisma (czcionki).
- Nazwa pochodzi od **Maximiliena Robespierre’a**, przywódcy rewolucji francuskiej, którego Przybyszewska szczególnie podziwiała.

Grafika 8.3 [Instalacja Anki Leśniak, Plac Wałowy]

Podpis do grafiki 8.3: Instalacja Anki Leśniak, Plac Wałowy 13, stan obecny. Fot. Anna Sadowska

---

Przygotowanie wystawy: dr Dagmara Binkowska (PAN BG), Anna Sadowska (GAK).

Użyte cytaty pochodzą z:

S. Przybyszewska, *Listy*, t.1-3, red. T. Lewandowski, Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1978

S. Przybyszewska, *Asymptoty*, red. D. Binkowska, Fundacja Terytoria Książki, Gdańsk 2018

S. Przybyszewska, *Pasiphaë*, red. D. Binkowska, Fundacja Terytoria Książki, Gdańsk 2024

S. Przybyszewska, *Sterilitas* (maszynopis), P. III 52-A, teczka 36, k. 13

S. Przybyszewska, *Wybraniec losu i inne opowiadania*, red. D. Binkowska, Fundacja Terytoria Książki, Gdańsk 2021

A. Kaszuba-Dębska, *Przybyszewska/Pająkówna. Głuchy krzyk*, Marginesy, Warszawa 2023

Autorki wystawy pragną szczególnie podziękować Archiwum PAN w Warszawie (Oddział w Poznaniu) za udostępnienie materiałów archiwalnych.